

11. Skolsky zakon v České Republice, 2004.doc [Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.msmt.cz/dokumenty/>]

В статье рассматриваются особенности развития начального образования в европейских странах. Обосновано, что критериями начального образования является систематическое обучение основным знаниям, навыкам и компетенциям; типичный возраст учащихся и продолжительность обучения; организация обучения одним учителем. Проанализированы особенности организации начального образования в Великобритании, Германии, Ирландии, Чехии, Финляндии. Определено, что обучение на уровне начального образования в Украине основывается на принципах личностно ориентированного и компетентностного подходов, приоритетной задачей является мотивация учащихся и формирование у них умения самостоятельно учиться.

Ключевые слова: начальная школа, европейские страны, ученики.

The article is devoted to peculiar features of primary education in European countries. It has been proved that the criteria of primary education are: a systematic teaching of basic knowledge, skills and competencies; the typical age of students and study duration; the organization of training is carried out by one teacher. Educational activity at primary school is organized according to sections, projects or expanded branches of learning with application of integrated approach to learning. The peculiar features of primary education in the UK, Germany, Ireland, Czech Republic and Finland have been analysed. The main objectives of European primary education – are the creation of the most favourable conditions for the individual development of a child, taking into account the needs of society and the existing contradictions in it, to give basic knowledge and skills needed for the future development and integration to the society. The student, who completed the first training level according to educational programs, should have the skills of speaking, listening, reading and writing, reading and listening skills, which provide the ability to express thoughts to the audience, to listen, to perceive, to understand and respond to the others, to participate actively in group discussions and debates. Reading and writing skills include the ability to read texts of fiction and documentary literature, perceive and evaluate with the elements of critical analysis, ability to read for different purposes and audiences. Important criterions of the results in primary school preparation are crystallised skills of critical self-assessment of their own activity and identification of the ways improving educational achievements. Schoolchildren should be able to determine the aim of the study, to evaluate their own level of development and results of their achievements, to find problems that hinder their development and find ways to overcome them. The ability to overcome problematic situations includes the ability to find and understand the nature of the problems and find ways to overcome it.

It has been determined that the study at primary education level in Ukraine is based on the principles of personal - oriented and competence approaches, priority objective is the motivation of schoolchildren and the formation of the ability to self-study. Modernization of the content of primary education should contribute to the educational process on the principles of humanization, integrity, continuity, common human and national values, and common cultural needs of younger students' development.

Key words: primary school, European countries, schoolchildren.

УДК 371 (477.83)

Марія Шиманська,

ад'юнкт,

Полонійна Академія в Ченстохові,

Польща

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНИЦТВА В ПОЛЬЩІ КРИЗЬ ПРИЗМУ СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ НЕРІВНОСТІ (XIV – XVIII СТ.)

У статті проаналізовано особливості розвитку польського шкільництва у період процвітання Польсько-Литовського князівства в контексті вивчення проблеми соціально-освітньої нерівності; розкрито форми та масштаби вияву соціальної нерівності в сфері освіти в Польській державі окресленого періоду; виявлено спільні й специфічні риси розв'язання проблеми освітньої нерівності у Польщі та країнах Західної Європи; акцентовано увагу на аналізі діяльності Народної едукативної комісії у питанні розвитку народної освіти

Ключові слова: освітньо-соціальна нерівність, шкільництво, гуманізм, просвітницька діяльність, народна освіта.

Постановка проблеми. Проблема освітньої нерівності докладно вивчалася філософами, культурно-громадськими діячами й педагогами різних історичних періодів, незалежно від існуючого суспільного ладу та соціокультурних умов. Внаслідок цього виникли різні способи пояснення, оцінювання та інтерпретування фактів і явищ, пов'язаних з нерівністю освітніх шансів, участі в навчанні і вихованні, умов і результатів освіти. Водночас соціологічний вимір освіти репрезентує її як

важливу складову суспільних інститутів, що виконує низку необхідних функцій для забезпечення сталого розвитку суспільства. Відтак вивчення наявних в історії педагогічної думки підходів до осмислення і трактування проблеми освітньої нерівності та шляхів її розв'язання в освітній практиці є основою для вироблення й апробації сучасних теоретичних концепцій щодо подолання названих негативних тенденцій, що мають місце і в сучасній практиці

навчання і виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам соціальної та освітньої нерівності присвячено цілу низку праць вітчизняних і зарубіжних вчених (В. Андрущенко, Л. Загоруйко [2], К. Корсака [4], В. Кременя, В. Лутая, В. Олійника, С. Оксамитної та ін.). Питання розвитку шкільництва в Польщі на різних історичних етапах висвітлено у дослідженнях А. Василюк [1], Л. Зашкільняка, В. Кеміня, М. Чепіль, Б. Ступарика та ін. Водночас здійснений аналіз літератури дає підстави констатувати, що історичний аспект означеної проблеми все ще потребує ґрунтовного аналізу й узагальнення.

Мета статті (постановка завдання)

– проаналізувати особливості розвитку польського шкільництва у період Польсько-Литовської доби в контексті дослідження проблеми соціально-освітньої нерівності, виявити характерні риси її розв'язання на певних етапах розвитку освітньої галузі в Польській державі.

Результати дослідження.

Витоки проблеми освітньої нерівності сягають часів виникнення майнової нерівності та становлення станово-класового суспільства. Так, ще афінська та спартанська системи виховання були побудовані винятково на інтересах вищого прошарку суспільства – рабовласників, абсолютно ігноруючи при цьому інтереси нижчих верств населення – рабів. Подальше соціально-класове розшарування суспільства в епоху Середньовіччя наклало свій відбиток на систему шкільництва, лише посиливши її елітарну спрямованість: монастирські, єпископські чи кафедральні школи, система лицарського виховання, а також перші університети забезпечували, як правило, навчання синів світських феодалів, міських, гільдійських і цехових школи надавали освіту дітям міських купців і ремісників, водночас доступ до системи освіти представників убогих верств населення залишався обмеженим [3; 5; 8].

Така практика виховання мала місце і в середньовічній Польщі. Пов'язано це насамперед з тим, що ще в цю історичну епоху західноєвропейські країни починають здійснювати значний вплив на розвиток Польщі. Цей вплив знайшов відображення не лише в особливостях релігії, зокрема прийнятті і поширенні християнства, а й у культурі, літературі, просвіті тощо. Саме в цей час в процесі християнізації населення країни, за твердженнями дослідників (С. Волошина, Е. Довята, С. Кота, П. Чарториського та ін.), на території Польщі виникають і перші навчальні заклади. Зокрема при костелах було започатковано процес заснування кафедральних шкіл, зокрема у Кракові, Вроцлаві, Познані та інших містах. Їх головне завдання полягало в підготовці духовенства із представників польського населення. Програми навчання кафедральних шкіл охоплювали здебільшого предмети тривіуму та квадрівіуму, а також теологію та канонічне право. Поряд з кафедральними школами в добу Середньовіччя у великих містах Польщі активно заснуються і приходські школи. Програми приходських шкіл передбачали елементарний курс навчання читання, письма, лічби, засвоєння деяких відомостей із граматики та читання найбільш простих творів

латинською мовою. Відтак, програми приходських шкіл спрямовувалися на підготовку до подальшого навчання у кафедральних школах. У XIII столітті на території Польщі активно заснуються і поширюються також колегіатські школи як проміжна ланка між приходськими і кафедральними школами. Подальший розвиток польського шкільництва позначений насамперед їх стрімким кількісним зростанням: якщо на початок XV століття налічувалося близько 250 навчальних закладів, то на початок XVI століття їх загальна чисельність перевищувала 600 [11; 16].

У цей історичний відрізок на території Польщі зароджується і вища освіта, зокрема засновується Краківський університет. Грамота про заснування університету була видана в 1364 році, проте офіційно університет почав свою діяльність в 1367 році. Цей навчальний заклад був створений за зразком італійських університетів в Падуї і Болоньї. Він охоплював три факультети (вільних мистецтв, медицини, права) та одинадцять кафедр (вісім правознавчих, дві медичні та одна вільних мистецтв). Згодом було відкрито і теологічний факультет. Найнижчий статус мав факультет вільних мистецтв, тобто філософський. Навчання починалося на даному факультеті, і тільки після його закінчення можна було продовжити навчання на одному з трьох інших факультетів, найважливішим з яких вважався теологічний. Напочатку XV століття завдяки особливій турботі королівської династії Ягеллонів, Краківський університет отримав назву Ягеллонського.

Водночас, незважаючи на розширення мережі шкіл, урізноманітнення типів навчальних закладів, контингент їх учнів залишався практично незмінним, охоплюючи переважно представників магнатства, духовенства, а також помісної шляхти, утвердження якої як одного з привілейованих прошарків польського суспільства відбулося до XV століття. Натомість доступ представників бідних верств польського населення, зокрема незаможного міщанства і селянства, до названих навчальних закладів був у край обмеженим. Скажімо, за даними Я. Сонделя, станом на 1570 рік частка студентів-вихідців із селянських сімей становила 2,2 % від загальної кількості студентів [16, с. 210]. Класовий характер середньовічної польської школи був відображений і в літературі. В одній із перших робіт, присвячених проблемам виховання і навчання, – восьмитомній праці К. Бітчина “De vita coningali” вихідним моментом у трактуванні проблем освіти є власне класовий поділ суспільства: для представників панівних класів рекомендується вивчення семи вільних мистецтв, а для тих, хто повинен працювати зарабляти на життя – освоєння різних ремесел [7].

Епоха Відродження, що наповнила середньовічну школу новим змістом та ідеями (повага до дитини, увага до її потреб і особливостей, заперечення фізичних покарань тощо), організаційно її не змінила – існували міські школи, засновувалися латинські школи, нові університети, в яких навчалися діти переважно заможних батьків. Ідеї гуманізму, що стрімко поширювалися в середньовічній Європі, в центр уваги ставили не релігію з її догматами, а людину з її реальними потребами. Відтак по всій Європі, зокрема й

не території Польщі пропагуються ідеї нового виховання, стають популярними праці письменників-гуманістів Е. Ротердамського, Ф. Рабле, М. Монтеня та ін., які відстоювали ідеї й принципи гуманістичного виховання, хоч їхні вимоги й торкалися в основному дітей із знатних сімей [3; 6; 11]. Виключення у цьому контексті склали представники раннього утопічного соціалізму, зокрема Т. Мор, Т. Кампанелла та ін., які пов'язували боротьбу за удосконалення суспільства з інтересами всього народу. Вони наполягали на обов'язковості навчання для всіх дітей, загальності суспільного виховання, навчанні рідною мовою, рівності обох статей в одержанні освіти тощо [3; 14].

Такі ідеї досить швидко поширилися і польському суспільстві доби Відродження, відтак все частіше починають лунати активні заклики щодо поширення освіти серед широких народних мас. Цю ідею активно пропагували А. Моджевський, Ш. Маріціус – відомі польські державні та громадські діячі. У своїх працях вони гостро критикують нерівність різних прошарків тогочасного польського суспільства та виступають прихильниками сильної монархії, здатної захистити права усіх підданих, незалежно від їх походження, соціального статусу і матеріального статку. Мислителі вважали, що у здійсненні державницьких реформ з метою обмеження влади великих феодалів, чимала роль повинна належати школі. На їхню думку, вона має пробуджувати сили народу, сприяти підвищенню його добробуту, посилювати централізовану владу і єдність суспільства, зміцнювати безпеку і мирний розвиток країни. Вони, отже, вимагали освіти для всіх верств населення, а міць держави розглядали в прямій залежності від стану освіти і виховання молодого покоління [12; 13].

Мислителі при цьому різко критикували наявну систему освіти. Будучи спрямованою на виховання передовсім магнатських синів і шляхтичів, характеризуючись різкою відмежованістю, відірваністю від реального життя, школа, за їхніми твердженнями, неспроможна виховати корисних для суспільства і батьківщини людей. Праці А. Моджевського, Ш. Маріціуса, стали своєрідним протестом проти байдужого ставлення вищих прошарків суспільства до розбудови системи освіти і виховання дітей і молоді, проти егоїзму магнатів, духовенства і шляхти, які цілком свідомо стримували розвиток просвітництва у Польщі. У них вони відстоювали ідею забезпечення доступу до шкіл дітям із різним соціальним походженням та матеріальним забезпеченням, наголошуючи, що книжні знання корисні не тільки для майбутніх урядовців, а й для простого люду, а оплату за навчання дітей із бідних родин рекомендували зробити обов'язком представників привілейованих соціальних класів. Для того часу це був сміливий виклик феодальній ідеології і шляхетському вихованню, що принесли мислителям безліч ворогів серед представників заможних привілейованих верств польського суспільства – магнатів, духовенства, шляхти [12; 13].

Відтак, ще в педагогічних концепціях XVI століття в Польщі активно пропагувалися ідеї соціальної рівності і справедливості та подолання

обмежень на навчання і виховання дітей залежно від соціального статусу і матеріального статку їхніх батьків. Втім на практиці ситуація залишалася прямо протилежною до цих ідей. Усвідомлюючи практичну користь від освіти, що полягає в можливості швидше просунути в суспільстві завдяки умінню виступати в сеймах, завойовувати авторитет і визнання, здатності краще вести господарство, займати керівні місця в управлінському апараті та долати життєві труднощі, панівні верстви польського суспільства всіма силами намагалися зберегти у своїх руках право на освіту та всіляко утруднити доступ до неї з боку бідних міщан і селян [11, с. 367].

Привілейовані верстви польського суспільства турбувало не тільки те, що освіта дітей з незаможних селянських родин призведе до втрати робочих рук, а й сприятиме поширенню небажаних ідей, спрямованих проти існуючих порядків. З метою перекриття дітям з бідних верств населення шляху до освіти ще в 1496 році Петровський сейм закріпив селян за землею й селянинові дозволялося відпускати вчитися тільки одного сина, та згодом і це право було обмежено. Закриваючи таким чином доступ до школи дітям селян і бідних городян, польська шляхта і магнати закріплювала за собою і своїми дітьми право на церковні і державні посади [14, с. 188-189].

Деяка зміна цієї ситуації відбулася в добу Реформації, тобто масового суспільно-політичного та ідеологічного руху, що розгорнувся на території усієї Європи й спрямовувався проти релігійного формалізму та зловживань з боку духовенства [8, с. 74]. Прихильники Реформації у Польщі прагнули збагачення і розвитку польської народної культури, посилення просвітницької діяльності в країні. Для цього відкривалися нові школи, зокрема гімназії, діяльність яких передбачала передовсім філософсько-літературну спрямованість освітнього процесу, адже уся мета навчання в гімназії зводилася до підготовки молоді до світської діяльності. До переліку навчальних предметів входили, як правило, політика, риторика, етика, право, економіка тощо. Такі навчальні заклади функціонували в Ельблонзі, Пінчові, Гданську та інших містах й обслуговували інтереси винятково багатой шляхти і заможних міщан [14, с. 206].

Водночас у цей час засновуються й так звані аріанські школи, тобто гімназії, до яких приймалися на навчання діти, які походили з родин з різною соціально-класовою приналежністю і матеріальним статком. Будучи представниками радикальної течії польського реформізму, з метою поширення своєї ідеології, що ґрунтувалася на ідеях соціальної рівності і справедливості, аріани намагалися створити власну мережу навчальних закладів. Великою популярністю користувалися засновані ними школи у Любартові та Ракові. Особливою відмінністю цих шкіл була вимога залучення учнів до фізичної праці й освоєння ремесла, однак ці вимоги стосувалися не всіх учнів, а лише вихідців із нижчих прошарків суспільства [11].

Процеси Реформації здійснили позитивний вплив і на розвиток приходських шкіл в тогочасній Польщі. Особливо високу активність в розширенні мережі цих навчальних закладів розгорнула католицька церква,

насамперед з метою протидії і боротьби з Реформацією. За даними Е. Топольського станом на кінець XVI – початок XVII століття їх кількість сягала 3-4 тисяч [18, с. 305]. Цілком передбачувано у такій суспільно-релігійній ситуації мета діяльності приходських шкіл полягала у вихованні дітей і молоді в душі католицизму. Програми навчання цих шкіл передбачали вивчення латинської та грецької мов, церковного співу, заучування молитов. Відтак боротьба між прихильниками і противниками Реформації сприяла значному кількісному зростанню системи польського шкільництва, відкриваючи дещо ширший доступ до освіти представниками нижчих верств населення. Однак у міру послаблення Реформації спостерігаються зворотні тенденції: скорочується кількість приходських шкіл та знижується рівень їх освітньої діяльності, ліквідовуються аріанські школи, що знову спричинило перекриття і до того не надто безперешкодного шляху до освіти дітям-вихідцям із незаможних міщанських та селянських сімей.

Такі типи навчально-виховних закладів були поширені і на території Польщі. Засновниками так званих шкіл для бідних та території Польщі були передовсім релігійні братства при чому різних конфесій, що брали під опіку сиріт, дітей-жебраків та дітей з убогих родин, надаючи їм і безкоштовну освіту. Такі школи діяли при варшавських притулках Святого Казимира, при краківському шпиталю і притулку Святого Духа тощо. Навчання у цих закладах починалося з 7 років та передбачало освоєння дітьми читання, письма, лічби, релігійне виховання і виконання посильної домашньої роботи. Діти, що досягали значних навчальних успіхів, спрямовувалися на подальше навчання, в тому числі і до Краківського університету (наприклад у 1641 році, за твердженнями К. Антосевич, без складання вступних іспитів там було зараховано на навчання 12 вихованців місцевого притулку Святого Духа [6, с. 73-74]), а менш здібні учні обов'язкового привчалися до ремесла.

Досить добре було розвинуте і шкільництво для бідних дітей у лютеранському Гданську. Вже міською ухвалою 1551 року передбачалося обов'язкове охоплення дітей з бідних родин шкільною освітою, для яких при школах відкривалися спеціальні класи. Зокрема такі класи були засновані в школі Святої Діви Марії, освітніх закладах, заснованих при костелах Святої Катерини, Святого Варфоломія, Святих Петра і Павла та Святої Варвари. Діти з бідних родин навчалися там щонайбільше два роки, набувши елементарних навичок читання, письма, лічби тощо, а в подальшому залучалися до оплачуваної праці. Натомість здібні діти відправлялися до місцевих середніх шкіл. З 1711 року спеціально для дітей із бідних родин було засновано новий тип школи – так звану вільну школу (*szkoła wolna*), що надавала елементарну освіту. Станом на 1722 рік у Гданську функціонувало 5 таких шкіл, у них навчалось близько двох сотень убогих дітей [9, с. 30].

Варто зазначити, що Польща серед країн Європи однією з перших винесла питання поширення освіти серед народних мас на урядовий рівень, зокрема ще у XVIII столітті. В контексті історичних подій того часу, серед яких поступовий занепад країни внаслідок

послаблення централізованої влади і зміцнення магнатської олігархії, погіршення загального стану й зниженні рівня розвитку різних сфер життєдіяльності польського суспільства, серед прогресивних кіл громадськості країни посилюються прагнення до проведення політичних і соціальних реформ, спрямованих на оновлення суспільно-політичного життя, зміцнення солідарності між усіма прошарками суспільства. Одним із головних завдань перетворення суспільства проголошувалося поширення культури та освіти серед народних мас. Представники польської педагогіки епохи Просвітництва Г. Коллонтай, Г. Пірамович, С. Сташиц та ін. відкрили новий погляд на педагогіку як наук і практику, розглядаючи навчання і виховання як один із найважливіших факторів удосконалення суспільного життя та життя кожного громадянина зокрема. В основі їхніх міркувань, як свідчить аналіз праць, лежить теорія природного права і суспільного договору Ж.-Ж.Руссо, відповідно до якої індивід має обмежувати свою свободу для досягнення загальних, спільних цілей. Відтак мислителі ставлять під сумнів «золоту вільність» шляхти, оскільки інтереси одних не можуть бути спрямовані на шкоду всім [10;15].

У своїй діяльності Г. Коллонтай, Г. Пірамович, С.Сташиц та ін. особливе місце відводили питанням організації шкіл для народу, для широких мас населення, адже були глибоко переконані у тому, що освічений селянин чи міщанин зможе швидше поліпшити своє життєве становище та посприяти зміцненню економіки країни. Відтак вони відстоювали ідею загальнонародного виховання та освіти. Формуючи людину, розвиваючи її інтелектуальні здібності і широту знань, школа цим самим створює цінний суспільний капітал. Польські просвітителі, отже, ставили в пряму залежність розвиток усіх сфер життя суспільства від результатів роботи шкіл, всієї системи народної освіти. На просвіту покладалися також великі надії щодо посилення патріотичного виховання з метою підготовки молоді до захисту країни від агресії з боку інших держав і відродження її колишньої могутності [10; 15].

З метою створення такої народної системи освіти, яка б обслуговувала інтереси усіх прошарків суспільства, завдяки об'єднанню зусиль прогресивно налаштованих громадських діячів та згаданих педагогів було утворено Народну едукативну комісію – першу світську державну організацію з питань народної освіти не тільки в Польщі, а й у всій Європі, що висунуло Польщу далеко вперед у порівнянні з іншими країнами. Її створення і діяльність слід розглядати як одну з великих перемог прогресивних сил Польщі в боротьбі за демократизацію народної освіти, за її підпорядкування інтересам країни у важкий для неї період.

Свою діяльність комісія здійснювала протягом більше 20 років і мали величезний вплив на розвиток народної освіти в Польщі, реалізуючи такі завдання: загальне керівництво і контроль за всіма установами освіти; розробка змісту освіти; розробка та видання підручників; розширення мережі шкіл, їх фінансування та зміцнення матеріальної бази; підготовка педагогічних кадрів. Відтак перед комісією було поставлене завдання здійснення масштабних перетворень у сфері освіти, в

результаті чого було впроваджено триступеневу систему навчання. Вона відкривала доступ до освіти дітям-вихідцям із різних прошарків суспільства, різними соціальним статусом і матеріальним забезпеченням, зберігаючи водночас принцип класовості у своїй основі. Зокрема, до першого нижчого ступеня належали парафіяльні школи, призначені для дітей селян і бідних ремісників. Школи другого і третього ступеня – повітові і воєводські школи – створювалися винятково для дітей шляхти. Приходські школи забезпечували навчання читання, письма, фізичне і моральне виховання, натомість програма навчання в воєводських школах відрізнялася більшою широтою, включаючи такі предмети як релігія, мораль і право, риторика, історія, географія, природна історія з ботанікою і зоологією, історія мистецтв і ремесел, математика, логіка, латинська, польська, французька і німецька мови тощо [17, с. 112-113].

Діяльність Народної едукативної комісії спрямовувалася на розширення мережі парафіяльних шкіл з метою поширення грамотності серед селян, створення яких супроводжувалося цілою низкою труднощів. Справа в тому, що розширення мережі парафіяльних шкіл зустрічало опір як з боку костелу, так і з боку шляхти. Костел не хотів втрачати монополію над парафіяльними школами, які він розглядав як один з важливих засобів залучення молодого покоління до релігії. Несхвально ставилася до поширення освіти серед селян і шляхти. Таким чином, створення парафіяльних шкіл проходило в гострій боротьбі з костелом і консервативною шляхтою, в процесі ломки старих поглядів на школу і освіту для простого люду [17, с. 223].

Таким чином, діяльність комісії була першою спробою реалізувати в країні ідею всезагального обов'язкового навчання та створити систему навчання і виховання, яка б забезпечувала рівний доступ до освіти представникам різних прошарків суспільства. Однак внаслідок драматичних подій – розділів Польщі і втрати державності – ця ініціатива не могла бути втілена у життя, та в подальші роки слугувала орієнтиром у

боротьбі польського народу за свої права у сфері освіти і просвіти. Відтак діяльність Народної едукативної комісії отримала високу оцінку: «Не було ще в Європі в політичному законодавстві нічого подібного. Виховання дітей простих громадян стало справою національного уряду, який виражав у цьому свою єдність і згоду» [10, с. 85]. Остаточний розподіл Польщі між сусідніми державами став на шляху впровадження масової освіти в країні, а відтак з цього моменту її система шкільництва розвивалася в контексті здійснюваних освітніх реформ цих держав.

Упровадження шкільного обов'язку на території Польщі відбулося вже в часи її перебування у складі сусідніх держав, зокрема, юридичне впровадження обов'язкової шкільної освіти відбулося у Пруссії, як уже зазначалося, у 1754 році, в Австро-Угорщині – у 1774 році, в Російській імперії, зокрема в Королівстві Польському, – у 1917 році. Впровадження на польських землях освітнього законодавства згаданих країн призвело до повної перебудови польської школи за їхнім взірцем, а її подальший розвиток визначався насамперед їх внутрішньою політикою щодо польського населення та його просвіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, незважаючи на непоодинокі спроби розв'язання проблеми освітньої нерівності залежно від соціально-класової приналежності та забезпечення доступу до системи шкільництва представникам усіх верств суспільства в Польщі, до XIX століття освіта мала елітарний характер та слугувала передовсім фактором збереження, а не подолання соціальної нерівності, забезпечуючи виховання і відтворення представників певних статусних груп. Певне послаблення такого елітарного характеру освіти спостерігається у XVIII ст, коли в Польщі було організовано Народну едукативну комісію, що мала на меті створити умови рівного доступу до освіти усіх верств населення. У наступний період (XIX ст.) загальною тенденцією розвитку освіти на польських землях у складі різних держав стало її використання як механізму асиміляції польського населення.

Список використаних джерел

1. Василюк А.В. Реформи шкільної освіти в Польщі: історія і сучасність : Монографія / А. В. Василюк. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 340 с.
2. Загоруйко Л. Рівність освітніх можливостей як стратегія і педагогічний термін / Людмила Загоруйко // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». – Випуск 145. – Черкаси, 2009. – С. 35–38.
3. История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в. : учебное пособие для педагогических учебных заведений / под ред. академика РАО А.И. Пискунова. – 2-е изд., испр. и дополн. – М. : Сфера, 2001. – 512 с.
4. Корсак К. Освіта, суспільство, людина в XXI столітті: інтегрально-філософський аналіз : Монографія / К. Корсак. – К. : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. – 221 с.
5. Левківський В. Історія педагогіки : навчальний посібник / М. Левківський. – Київ, Центр учбової літератури, 2011. – 189 с.
6. Antosiewicz K. Opieka nad dziećmi w zakonie Świętego Ducha w Krakowie (1220-1788) // Z badań nad dziejami zakonów i stosunków wyznaniowych na ziemiach polskich / red. E. Wiśniowski. – Lublin, 1984. – S. 69-78.
7. Bitschin C. De vita conjugali / C. Bitschin. – Stuttgart, Thienemann, 1905 – 216 S.
8. Böhm W. Geschichte der Pädagogik. Von Platon bis zur Gegenwart / W. Böhm. – München, C.H. Beck, 2004. – 130 S.
9. Karpiński A. Poieka społeczna nad dziećmi i młodzieżą w miastach Rzeczypospolitej w XVI-XVIII wieku / A. Karpiński // Kwartalnik Historyczny. – 2002. – № 3. – S. 23-37.

10. Kollątaj H. *Listy Anonima i Prawo polityczne narodu polskiego* / H. Kollątaj. – Warszawa, wyd. B. Leśnodorski i H. Wereszycka, 1954. – Т. 2. – 527 s.
11. Kot S. *Historia wychowania: w 2 t.* / S. Kot. W-wa : Wyd. Zak, 1996. – Т. 1. – 406 s.
12. Marycjusz S. *O szkołach czyli akademiach* / S. Marycjusz. – Kraków, 1925. – 305 s.
13. Modrzewski A. *O poprawie Rzeczypospolitej* / A. Modrzewski. – W-wa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1953. – 155 s.
14. *Pedagogika: Podręcznik akademicki* / pod red. M. Godlewskiego, S. Krawcewicza, T. Wujka. – W-wa : PWN, 1977. – 693 s.
15. Piramowicz G. *Powinności nauczyciela miaiowicie zas w szkołach parafiahnych i sposoby ich dopelnienia* / G. Piramowicz. – W-wa : E.Wende i S-ka, 1919. – 252 s.
16. Sondel J. *Kariera uniwersytetska jako sposob awansu społecznego w dawnej Polsce* / J. Sondel // *Krakowskie studia z historii państwa i prawa*. – Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2010. – Т. 3. – S. 209-221.
17. Suchodolski B. *Komisja Edukacji Naiodowej* / B. Suchodolski. – W-wa : Wiedza Powsz., 1972. – 262 s.
18. Topolski E. *Polska nowozytna (1501-1795)* / J. Topolski. – W-wa : PWN, 1985. – S. 254-416.

В статье проанализированы особенности развития польского образования в период процветания Польско-Литовского княжества в контексте изучения проблемы социально-образовательного неравенства; раскрыты формы и масштабы проявления социального неравенства в сфере образования в Польском государстве данного периода; выявлены общие и специфические черты решения проблемы образовательного неравенства в Польше и странах Западной Европы; акцентировано внимание на анализе деятельности Народной Эдукационной комиссии в вопросе развития народного образования.

Ключевые слова: образовательно-социальное неравенство, образование, гуманизм, просветительская деятельность, народное образование.

The article deals with the peculiarities of Polish schooling in the period of prosperity of the Polish-Lithuanian Principality in the context of studying of problems of the social and educational inequality the form and extent of manifestation of social inequality in education in Poland of the period named above have been revealed; the common and specific features of solving the problem of educational inequality in Poland and Western Europe have been identified; the attention has been stressed on the analysis of People's Educational Commission f on the issue of the development of the public education.

Key words: educational and social inequality, education, humanism, educational activities, public education.

УДК 378.147

Шумейко Наталя Вікторівна,

викладач,

Київський національний лінгвістичний університет

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ІНШОМОВНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗЕМЛЯХ СЛОВАЧЧИНИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

У статті розглядається становлення та розвиток системи іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю у системі вищої освіти на території сучасної Словаччини. Проаналізована освітня діяльність видатних викладачів та їх вплив на формування вищої гуманітарної освіти. Зосереджено увагу на пріоритетах, які спрямовані на вдосконалення організаційної структури і якості іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю. Здійснено ретроспективний огляд іншомовної університетської підготовки на території країни на початковому етапі.

Ключові слова: Словаччина, іншомовна підготовка, фахівці гуманітарного профілю, історична ретроспектива.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси, що впливають на розвиток системи вищої освіти в межах європейського простору, зумовлюють необхідність вивчення досвіду інших країн з метою доцільного використання в Україні. «У контексті інтеграції та глобалізації актуальності набуває дослідження історичних віх та розвитку освітньої галузі Європейського Союзу (ЄС), зокрема країн Східної Європи» [1]. На нашу думку, вивчення досвіду формування системи іншомовної університетської підготовки фахівців гуманітарного профілю в Словаччині, «що як і Україна пройшла нелегкий шлях становлення» [1], сприятиме поглибленню знань про розвиток європейської освіти в цілому та про шлях Словацької Республіки зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Розвиток вищої освіти досліджується українськими науковцями (Н. Абашкіна (Німеччина), Н. Бідюк (США), О. Кучай (Польща), Т. Десятов, Л. Пуховська (Західна Європа), Н. Пазюра (східно-азійські країни), Г.Товканець (Словаччина та Чехія)), які розглядають університетський рівень навчання в контексті європейських та світових освітніх реалій.

У Словаччині науковці вивчають значущі аспекти розвитку системи освіти. Окремі питання становлення і розвитку системи вищої освіти в Словацькій Республіці представлені у вигляді публікацій Б. Косової, Ш. Порубського, М. Радека, Я.Захарової. Важливі проблеми іншомовної підготовки розглядали Х. Балінтова, Г. Лойова, Є. Рейд. Факти